

A százötvenharmadik

— Előzmény: Kapu, 2001.03. Magyar értelmiségiek levele a francia kormányfőhöz

Gólyalábas gólemek kung-fu-gyakorlata – klezmerzenére

csak úgy Ascher Tamás, Bársony János, Bíró András, Daróczi Agnes, Eörsi István, Esterházy Péter, Faludy György, Ferge Zsuzsa, Fischer Ádám, Fridli Judit, Furmann Imre, Gombár Csaba, Grunwalsky Ferenc, Halmai Gábor, Havas Gábor, Hegedűs B. András, Hell István, Horváth Aladár, Jancsó Miklós, Kemény István, Kende János, Kende Péter, Kenedi János, Kertesi Gábor, Kis János, Kóczé Angéla, Konrád György, Kőszeg Ferenc, Lengyel László, Ludassy Mária, Nádas Péter, Nagy Boldizsár, Orsós Éva, Szikinger István, Tamás Gáspár Miklós, Ungváry Rudolf, Vásárhelyi Miklós – a Romakratikus Charta aláírói. *Teljes*

SZÉKELY KECSKÉS JÁNOS

csak úgy De aláírták volna még mások is, csak nem szóltak nekik. *Szabó Zoltán*, MSZP-képviselő például az Index Politika fórumán írta meg, hogy ő utólag is csatlakozik. Hja kérem, régi chartás! „*En úgy gondolom, segíteni akartak. Ha már megesett velünk az a szégyen, hogy a francia menekültügyi hivatal politikai menekülteknek ismerte el őket (mert ez szégyen, akár-hogy is vesszük), ez a negyven ember jelezni akarta, Magyarországon a szellemi elit jelentős része szolidáris a cigánysággal, jelentős erők vannak hazánkban, amelyek hajlandók szembeszegülni a cigányságot sújtó társadalmi folyamatokkal. Nem biztos, hogy ha csak ennyi történik, egyetértettem volna velük abban, hogy jó módszert választottak. A hatalom reakciója azonban fenntartás nélkül melléjük állított. Pontosan ugyanazok az érvek hangzanak el a mai kormány képviselői szájából, amelyeket mintegy negyedszázada az MSZMP fő korifeusai hangoztattak azokkal szemben, akik aláírásukkal szolidaritásukat fejezték ki a Csehszlovákiai Charta '77 aláíróival, vagy a Duray Miklós könyvéhez írt előszava miatt durván megtámadott Csoóri Sándorral. Hazaárulók, külföldön rossz színben tüntetik föl Magyarországot, tetűkkel társadalmi indulatokat kavarnak – mind-mind ismerős, még a '70-es évek végéről. (Nem mellelesleg, az aláírók jelentős része személy szerint is ugyanaz – ezek az emberek nem 1991-ben írtak alá először az éppen aktuális hatalomnak nem tetsző szöveget, és sokkal komolyabb kockázatot is hajlandók voltak vállalni.)*”

De kezdjük messzebből. A hazai cigányság helyzetével jó ideje tisztában lehet mindenki. A hazai szegénység helyzetével (a két halmaz jelentős mértékben fedi egymást) is jó ideje tisztában lehet mindenki. A politikusok is. Mégsem történt semmi jelentős dolog immár 40-50 éve. A cigányok valódi helyzetére csak a rendszerváltás világított rá, és a *Bokros*-csomag hatására vált igazán tragikussá. Időközben pedig a demográfiai helyzet miatt az arányok is változtak:

mostanra az első osztályosok egyre nagyobb hányada cigány. Kérdés persze, hogy hazánkban e cigány gyerekek megmaradnak-e magyaroknak.

Még a Horn-kormány idején (1995-ben) próbálták *Tabajdiék* valamiféle programot összehozni. Külsősként engem is belevontak. Azzal foglalkoztam, miként segíthetne a sajtó a cigányellenes előítéletek tompításában. Végül semmi sem lett az egészből, mert hiányzott rá a pénz. (Illetőleg a bankkonszolidációk fontosabbnak ítéltettek.)

Ez a probléma is a mostani kormányra maradt. Nem mondom, hogy hatalmas elánnal kezdett felszámolásához, de irányultságát jelzi, hogy *Orbán Viktor* első országértékelő beszédében már kiemelt helyet foglalt el. Amit ez a kormány addig tett (nem eleget, de így is jóval többet, mint elődei) elég közismertek. Az is, hogy politikai ellenfeleinek gyorsan kialakult taktikája lett a cigányproblémát pártpolitikai szintre tolni, és külföld elé tární. Nemcsak itthoni, hanem külföldi fellépésükön is megszokott dolog volt a kormányt diktatórikus és rasszista (antiszemita és cigányellenes) lépésekkel vádolni.

1995 óta csatasorba álltak a közvélemény leghatásosabb manipulátorai, a kereskedelmi televíziók is, és kiemelt témaként kezelték a cigánytémát. Csak hát nem a kívánatos módon. Nem a kölcsönös megértésre, a szolidaritás kialakulására helyezték a hangsúlyt, hanem néhány esetből (Rádió utcai romák, zámolyi romák stb.) politikai ügyet kreáltak. Az alapséma szerint, a szegény üldözött cigányokat bántják a csúnya rasszista magyarok (vagyis az a bűnös nép), és mindent elkövettek, hogy a konfliktusoknak etnikai színezetet adjanak. Ha nem voltak elég magyarellenesek a cigányok, akkor arra törekedtek, hogy „nemzeti öntudatra” ébresszék őket.

csak úgy Bizony, messze volt ez a magatartás attól, hogy csökkentse az előítéleteket, sőt az ellenkezőjét érte el. (A vasárnapi A Hétben ez volt a véleménye az igen visszafogott *Martonyi János*-nak is.) Az ember (polgár) pedig elgondolkozik. Ennyire sarlatánok lennének ezek a szürkeállományosok, és nem tudnák milyen a valódi hatá-

sa az általuk vezényelt média- és politikai kampánynak? Nem vették észre, hogy az ellenkező hatást érték el? Persze – töpreng tovább a polgár –, ki tudja, hátha ez volt az eredeti céljuk.

csak úgy Magam, soha nem írtam negatívan a cigányokról. Talán azért, mert szerencsém volt. Gyerekkoromban sem Mindszenten a parasztok, sem Tatán a munkások és kispolgárok között nem találkoztam cigányellenességgel. Rádásul alkalmam volt kiváló cigányokat megismerni. Arról is sokat írtam e sorozatban – a többségi sajtóval vitatkozva –, hogy a cigányok valójában a magyar nemzet részét képezik. (Jelentős részüik a határon túl is megőrizte magyarságát.) Most pedig a hazájukat elhagyó zámolyiak apropóján a balliberálisok kezdik vádként hangoztatni, hogy Magyarország nem tekintette őket magyarnak. Tipikus példája, hogyan nem szabadna visszaélni az identitásválasztás szabadságával.

Sikerükre jellemző, hogy nálam is eredményt értek el. Hiába tudom, hogy eszközként használták a szerencsétleneket, ha a médiasztrárá avanzsált, realitásérzéküket vesztett zámolyiakat látam meg a képernyőn – újabb és újabb követelésekkel fellépve –, igencsak morogtam. Amikor pedig „elmenekültek” Franciaországba, még családi vita is kialakult nálunk. A francia szakot végzett, többször Franciaországban járt nejem ugyanis kizártak tartotta, hogy a senkit be nem fogadó, otthon kifejezetten kisebbségellenes franciák menedékjogot adjanak nekik. Magam pedig ismertem a történelemből, hogy ha a francia nemzet egésze nem is (jót tett a magyar arculatnak arrafelé is az 1956-os forradalom és szabadságharc), de a köztisztviselői kar hagyományosan magyarellenese (Trianon for ever), és fogadtam vele: most kivételt tesznek. (Az A Hétben bemutatott francia közszolgálati híradó még ki is emelte, hogy bezzeg a románok egyre több jogot adnak a kisebbségeknek.)

Március nyolcadikán kapta meg az egyezményes menekültjogot az első cigány család, és másnap már alá is írták a fent nevezettek a *Lionel Jospin* francia miniszterelnöknek küldött köszönő levelüket. (Tehát már elő volt készítve...) Levelük rádásul nemcsak feljelentés a mai kormány ellen, hanem a zámolyiakat az '56-os menekültekhez hasonlítja. Ami kifejezetten gyalázat. Nem véletlenül söpört végig felháborodás-hullám az internetes vitaforumokon is.

Mert szégyen az országra nézve, ami történt, de még nagyobb szégyen, amit az aláírók elkövettek. És fájdalom, köztük *Faludy György*, *Ferge Zsuzsa* és *Kende Péter*. (A többi aláíró nem lepődtem meg.) Kérdés, hogy milyen francia válaszra várnak? Az Indexben *Szalonna* emlékeztetett egy hasonló esetre, amit *Gratz Gusztáv* írt meg (A forradalmak kora, 1935). *Károlyi Mihály* 1918 novemberében látogatást tett a francia hadsereg belgrádi parancsnokánál: „A

küldöttséget Károlyi maga vezette – részt vett benne többek között Jászi Oszkár, Hatvany Lajos, Bokányi Dezső. Az volt a céljuk, hogy meggyőzzék a franciákat együttműködési készségükről, és mintegy pacifizmusuk bizonyítékaként magukkal vitték a katonatanácsok egyik fő képviselőjét, Csernyák Imre századost is. A küldöttség útiruhában érkezett meg Franchet d'Esperay tábornok szállására, aki teljes díszben, kitüntetését viselve várta a hivatalos magyar képviselőket. Amikor Károlyi belefogott annak az emlékiratnak a felolvasásába, amelyet útközben Jászi szerkesztett meg részére, a tábornok félbeszakította őt és felszólította a küldöttséget, álljanak a lámpa világába, hogy jobban láthassa őket – mintha valami csodabogarak volna. Ránézett Hatvanyra, aztán Jászira és a többiekre, majd szépen sorban megkérdezte tőlük: »Vous êtes juif?« (Ön zsidó?). A küldöttség megrökönyödve állt. Károlyi oldani próbálta a feszültséget, és ecsetelve a forradalom vívmányait, bemutatja a tábornoknak a katonatanács képviselőjét, Csernyák századost. A tábornok megdöbbenve nézte a rangjelzések nélküli uniformist viselő századost, majd megkérdezte: »Vous êtes tombés si bas?« (Hát már ilyen mélyre sülyedtek?).

„Károlyi és környezete azt hitték, hogy egy idegen hatalom szimpátiáját megnyeri a megalázódás. Nem nyerte meg, és – mint ismeretes – a későbbiekben halálos pontossággal ki is használták, hogy Magyarország milyen amatőr irányítás alatt állt. A mostani nagyszerű levél egyetlen látható következménye szerintem az lehet, hogy felhasználják majd az ország ellen – persze nem akkor, és nem ott, ahol a negyven zseni ezt elképzelte” – tette hozzá szalonna.

csak úgy Bár az első belpolitikai reakciókon túl vagyunk – a kormány finoman nemtetszését fejezte ki – Fodor Gábor pedig lelkesedett a francia döntésen („úgy döntöttünk, hogy a SZDSZ megvédi az országot becsületét”), az uralkodó sajtó visszafogott. (Ha belegondolunk, hogy Kis János az ES-ben a liberálisok feladatának a cigánykérdés megoldását tűzte ki – át is nevezték őket romáknak –, lassan Szabad Romakraták Szövetségének lehetne hívni őket.) Az OS-ben 12-én közzétett hírt az írott sajtóban másnap csak a Népszabadság és néhány mondat erejéig a Népszava említette. (Az elektronikus média pedig csak vasárnap szentelt figyelmet rá.) Az uralkodó sajtónak ugyanis kényelmetlen az eset, hiszen a magyar társadalom valószínűleg ugyanúgy nem fogja örömmel fogadni az értelmiségiek levelét, mint a zámolyi szappanoperát. A média – hasonlóan az Orbán-lista ügryhöz –, nem az elkövetőket bírálja, hanem azokat igyekszik lejáratni, akik szóvá teszik a levelet. Ezért kell a kormányt azzal vádolni, hogy hazaárulóknak nevezik az aláírókat. Bár most ilyen nem történt, ha-

sonló esetben, az első nyugati lejárato kampány idején, Antall József megtette ezt. Jellemző módon Pető Ivántól értesülhettünk erről, aki szintén vádként hangoztatta Antallal szemben. 1991 szeptember 1-jén Darvas Iván interpellált, hogy egy magyarokat lejárato, Seselj vajdával készült Spiegel-interjú miatt miért nem tiltakozik a kormány. Antall válaszában lényege: „Holnap egy örülltel, holnapután nem kívánom folytatni kívül csinálhatnak interjúkat, s az interjúban bármit mondhatnak, amire nekünk – mint kormánynak – minden esetben reagálni kellene?” Szóvá tette viszont, hogy „augusztus 8-án az újvidéki televízióban egy bejegyzett magyar politikai párt elnöke – bár nem érték el a 4%-ot – és két ellenzéki képviselőtársam leült egy olyan riportterrel, aki az egész mai magyarországi fejlődést – ami most van – fasiszta, negyedik birodalom előkészítőjének és egyébnek nevezi, e Parlament tagja az újvidéki televízióban úgy aposztrofálta a Kormányt, hogy nem mond igazat stb., nem kívánom folytatni.”

Erre reagált Pető két nap múlva napirend előtti felszólalásban, mert kiderült, hogy a Thürmer Gyulával együtt szereplő – és Antall által meg nem nevezett képviselők egyike – a most is aláíró Vásárhelyi Miklós volt. Pető szerint Vásárhelyi éppen hogy védte Magyarországot, viszont Antallnak voltak már korábban is elítélhető megnyilvánulásai: „gondolok (...) a miniszterelnök nyári beszédére, amelyet a magyar nagykövetség előtt mondott el. Ott az hangzott el, hogy (...) a legalaptalanabb, a legostobább vád, vagy a legrafináltabb aljas vélemény, ha valaki azt állítja, hogy ez a Kormány elrontotta a szovjet–magyar kapcsolatot, vagy elrontotta a szomszédokkal való kapcsolatot. Ha ostobaság, akkor mentség annyiban – mondta a miniszterelnök –, amennyiben butaság lehet mentség. Amennyiben pedig nem, akkor egyszerűen aljas rágalom, és végső soron, ha ez nem lenne közhely, nyugodtan azt mondanám, hazaárulás. [...] Az alkotmányosságban belüli álláspontokat még akkor sem lehet egy demokráciában hazaárulásnak nevezni, ha azokkal a parlamenti többség esetleg nem ért egyet. Ugye világos, tisztelt képviselőtársaim, nem a külpolitikáról, hanem magáról a nehezen megszületett szabadságról van szó. Ha bármely területen kétségbe vonják a kormány bírálatának jogát, akkor az ellenvélemény jogát vonják kétségbe, s magát az ellenzékiéket, a szabadság biztosítékát nevezik ostobaságnak vagy hazugságnak, hazaárulásnak.”

csak úgy A polgár pedig töpreng. Vajon mit tartanak e pártban alkotmányosságban belüli álláspontnak? A lényeg, hogy legyen szabadság. Vagyis nekik legyen minden szabad. Erről, a szabadságról beszélt Demszky Gábor is március idusán Petőfi szobra előtt. Csak hát akkor a magyar sza-

badságról volt szó! Mindenesetre a kultúrműsor minden eddigig alulmúlt. Ír szepptáncos kevert magyar néptáncot láttunk, majd a kezeslábás népviseletben lila-narancs nemzeti zászlók alatt bevonulók, kung-fu-gyakorlatokat mutattak be – klezmer zenére. Közben gólyalábás gólemek is feltűntek A szabadság mozdulatai, avagy a forradalom mozgástana című műsorban.

csak úgy A Nemzeti Múzeum előtt viszont szinte idilli képet láttunk. Tavaly Orbán Viktor a forradalom asszonyairól emlékezett meg, mit tesz isten, idén ez volt a központi műsor témája... Csak azt nem értem, hogy az egyetlen nő, Farkas Lujzát, a Nemzeti Színház fiatal színésznőjét, aki tényleg fontos szerepet játszott azon a napon, miért nem említették meg itt sem. (A Táncsics szabadtáncra a várba vonuló tömeg élén ő emelte magasra a nemzetiszínű zászlót, és messze hallatszó kiáltásokkal éltette a magyar szabadságot és egyenlőséget. A szabadságharcban való szereplése miatt kénytelen volt bujdosni, s csak 1857-ben térhetett vissza a színházba.

Amúgy nyugis kis ünnep volt a százötvenharmadik, ahogy egy olyan országhoz illik, ahol egyre jobban állnak a dolgok, és legnagyobb aktuális problémát az árvíz jelenti. Ennek megfelelő személyek mondták el konszolidált beszédüket – a kormány részéről. A pártok meg ahogy szokták.

Az elektronikus médiumok is, ahogy szokták. Az RTL Klubon Fábry sóderolt (Juszt se néztem meg), pedig még a tv2 is megtett annyit, hogy beszámolt a helyszínekről. A szokásos évenkénti játék is megismétlődött. A MIÉP-gyűlés hatalmas tömegét mindenütt elhallgatták, de ezt ki-egyenlítették azzal, hogy azt sem említették meg: Kovács Lászlót csak 300 fő hallgatta a várban... (Nem értem, miért érdeke a ballib párton álló kereskedelmi, és az állítólag a kormányoldalnak kedvező közszolgálati szerkesztőinek Csurka István erősödését ilyen ügyetlen módon elősegíteni.)

csak úgy Még a 25-i budakeszi népszavazást is eszembe juttatta az ml műsora. Az Ars Hungarica sorozatból a Nemzeti dalt mutatták be. Felvételeit a Budakeszi Vadaspark bejárata előtt található hajdani VIM-bányában készítették. Istenáldotta szépségű természetes amfiteátrum ez a hely. Mindig színelőadásokat képzeltem ide. Most ezt is betemetik építési törmelékkel, mert így megtakarítják a személtelhelyezés költségeit. Az A Hét munkatársai közt sorra tűnnek fel volt Demokrata-újságírók. Többször telefonáltam, hogy készítsenek már műsort a budakeszi helyzetről. (Ha már az ATV-s Bánó odaállt a természetrombolók mellé...) Még csak vissza sem hívtak. Merjem érteni? (A Vasárnapi Újság c. rádióműsor kimerítően foglalkozott a témával. A szerk. megj.)